فصلنامه علمی پژوهشی
دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت
سال دوم / شماره ششم/ تابستان ۱۳۹۲

بررسی تاثیرشهرت حسابرس بررابطه کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی

هاشم نیکومرام
استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

قدرت اله طالب نیا
استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

سمانه خسروپور
دانش‌آموخته حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
Khosropour_acc@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۱/۸/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۱/۲/۲۰

چکیده

این تحقیق، به بررسی تاثیرشهرت حسابرس بررابطه کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طول دوره مطالعه هفت ساله (۱۳۸۳ تا ۱۳۸۹) بر روی ۹۱ شرکت پرداخت است. در این مطالعه علاوه بر شهرت حسابرس و کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی ، متغیرهای اندازه شرکت و نرخ بازده داراییها به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده است. این پژوهش به بررسی دو فرضیه پرداخته است که نتایج حاصل از آزمون ها نشان می دهد که بین اقلام تعهدی و هزینه بدهی رابطه معکوس وجود دارد و همچنین شهرت حسابرس باعث تشدید رابطه معکوس بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی می باشد.

واژه‌های کلیدی: شهرت مؤسسه حسابرسی، کیفیت اقلام تعهدی، هزینه بدهی، اندازه شرکت.

Archive of SID
www.SID.ir

۱- مقدمه

یکی از روشهای ایجاد ارزش،کاهش هزینه های تأمین مالی در شرکت‌ها است (احمدپور و همکاران، ۱۳۸۹) . پژوهش‌های زیادی درباره تصمیمات مالی شرکت‌ها و همچنین عوامل مؤثر بر ساختار سرمایه شرکت ها انجام شده است. نظریه های گوناگونی در رابطه با انتخاب بین تأمین مالی از طریق بدهی و یا سهام سرمایه توسط شرکتهایی که حد مطلوب نسبت بدهی را با توجه به اصل هزینه و منفعت انتخاب می کنند، وجود دارد. به طور سنتی صرفه جویی مالیاتی ناشی از کسر هزینه بهره از سود به عنوان اولین مزیت تأمین مالی از طریق اعتبار گیری مدلسازی و ارایه شده است(بالسان ۲۰۰۲). [1]سایر مزایای بدهی شامل متعهد شدن مدیریت به مؤثر و با کفایت عمل کردن و همچنین مشغول ساختن اعتبار دهندگان به مراقبت و نظارت بر شرکت است. از طرفی هزینه بدهی نشان دهنده فشار مالی نماینده بدهی و تضاد نمایندگی بین مدیران و سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان یا بین گروههای مختلف سرمایه گذاران است. (بوتلر و همکاران ۲۰۰۲)[2]. .بنابراین،قاعدتاً کیفیت حسابرسی به عنوان فرایند اعتباربخشی می تواند بر هزینه بدهی شرکتها مؤثر باشد.

اندازه موسسات حسابرسی کننده ، قدمت و نام تجاری موسسات نمونه ای از معیارهای متمایزکننده کیفیت موسسات حسابرسی و شهرت آنها می باشد. یعنی موسسات بزرگتر و همچنین موسساتی که دارای نام تجاری مشهورتری نسبت به موسسات دیگر هستند دارای کیفیت کاری بالاتری هستند(دی آنجلو،۱۹۸۶[3]). ضعف و عدم درست کار حسابرسی باعث می شود کارایی و نظارت بر رفتارهای فرصت طلبانه مدیریت افزایش یابد که باعث افزایش ریسک شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی میکردد. با توجه به این مطالب ، مقوله شهرت حسابرس و کیفیت حسابرسی بر رابطه بین کیفیت سود و کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بهره تاثیر گذار است. به عبارتی اعتبار دهندگان با توجه به کیفیت این دو عامل در مورد اعطاء یا عدم اعطاءاعتبارات به شرکت ها تصمیم گیری می کنند.طبیعتاً کیفیت حسابرسی موجب اطمینان بخشی به اعتبار دهندگان و سرمایه گذاران شده و ریسک اطلاعاتی آنان راکاهش و هزینه بهره شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۲- مبانی نظری پژوهش و مروری بر پیشینه

کریشنان[4]،۲۰۰۳ معتقد است، ضعف حسابرسی باعث می شود کارایی و نظارت بر رفتار فرصت طلبانه مدیریت کاهش یابد و این موضوع می تواند بر رابطه اعتبار دهندگان از طریق افزایش تضاد منافع، افزایش عدم تقارن اطلاعاتی تاثیر بگذارد و از سوی دیگر ریسک اعتباری شرکت نیز افزایش یابد که همه و همه در هزینه بدهی شرکت متبلور می شود. افزایش این مراقبتها احتمالاً موجب کنترل بهتر قدرت اختیاری مدیران و همچنین فرصت طلبی آنها در انتقال ثروت به زیان اعتبار دهندگان می شود و این به نوبه خود موجب کاهش ریسک اعتبار دهندگان و هزینه بدهی می شود. پس به این ترتیب می توان گفت که کیفیت حسابرسی(شهرت بالا) با هزینه بدهی شرکت ها و همچنین با ریسک اعتبار دهندگان رابطه معکوس دارد(چمبرز و پاین،۲۰۰۶[5]).

از طرفی موسسه حسابرسی با کیفیت تر باعث کاهش مدیریت سود می شود . همچنین هرقدر میزان حساب هایی نظیر حساب های دریافتنی، حساب های پرداختنی و موجودیها(حساب های مربوط به اقلام تعهدی اختیاری) بیشتر باشد، تقاضا برای نظارت بهتر و حسابرسی باکیفیت تر افزایش می یابد. بنابراین چنین به نظر می رسد که هرچه اقلام تعهدی شرکت بالاتر باشد که نماینده کیفیت پایین سود و کیفیت پایین اقلام تعهدی است، هزینه بدهی افزایش خواهد یافت چرا که اعتبار دهندگان کیفیت پایین سود شرکت را از طریق کاهش جریانهای نقدی درک می کنند. بنابراین هزینه بدهی چنین شرکتهایی افزایش می یابد. اما دراین میان حسابرسان می توانند عدم تقارن اطلاعاتی موجود را کاهش دهند و کیفیت اقلام تعهدی را بالاتر برده و هزینه های بدهی را کاهش دهند. از این رو این سئوال مطرح می شود که آیا شهرت حسابرس و کیفیت حسابرسی می تواند بر رابطه بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی تاثیر گذار باشد؟

لای(۲۰۱۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که با احتمال زیاد، شرکت های با فرصت های سرمایه گذاری

Archive of SID
www.SID.ir

بالاتر اقلام تعهدی اختیاری بیشتری داشته اند؛ اما وقتی که حسابرسی آن ها توسط حسابرسان عضو پنج شرکت بزرگ انجام شود، این احتمال ضعیف تر می شود.

ژین چانگ و دیگران (۲۰۰۸) [۶] رابطه بین کیفیت و شهرت حسابرسان را با تصمیمات مالی در شرکت ها بررسی کردند .آنها مدل و شواهدی ارایه کردند که نشان می داد کیفیت و شهرت حسابرسان بر تصمیمات مالی شرکت ها تأثیر دارد و نشان دادند که کیفیت بالای حسابرسی از تأثیر شرایط بازار بر تصمیمات مالی شرکت های مورد نظر و نیز ساختار سرمایه آنها می کاهد.

چمبرز و پاین (۲۰۰۶) در پژوهش خود در خصوص کیفیت حسابرسی و قابلیت اتکای اقلام تعهدی به این نتیجه رسیدند که بالا بودن کیفیت حسابرس و همچنین به کارگیری قانون ساربینز - آکسلی موجب افزایش قابلیت اتکای اقلام تعهدی میشود.

پیتمن و فورتین (۲۰۰۴) تأثیر شهرت حسابرس را برهزینه بدهی شرکت های آمریکایی که درطی سال ۱۹۷۷ تا ۱۹۸۸ به شرکت سهامی عام تبدیل شد ه اند در طی ۹ سال پس ازپذیرفته شدن این شرکتها در بورس، بررسی کردند. آنها دریافتند شرکت هایی که مؤسسات بزرگ حسابرسی را به خدمت گرفته اند، میانگین هزینه بدهی کمتری گزارش کرده اند. دوباره این یافته ها نشان می دهد، اعتبار دهندگان به شهرت و اعتبار حسابرس به عنوان معیاری از کیفیت حسابرسی و بنابراین به کیفیت صورتهای مالی منتشر شده به وسیله شرکت هایی که به تازگی سهامی شده اند، حساس هستند. از طرفی از دیدگاه استفاده کنندگان خارجی کیفیت حسابرسی میتواند از طریق تعیین حسابرسان مستقل و شایسته حاصل شود. به طور معمول ، پذیرفته شده که مؤسسات حسابرسی مشهور در اغلب موارد خدمات متنوع و با کیفیتی ارایه می کنند و این می تواند فرآیند حسابرسی با کیفیت را به دنبال داشته باشد که در نهایت به ارایه اطلاعات و گزارشگری مالی با کیفیت منجر شود. گزارشگری مالی با کیفیت موجب اطمینان خاطر اعتبار دهندگان در تصمیم گیری و کاهش ریسک اطلاعاتی آنها می شود. بنابراین، کیفیت حسابرسی با هزینه بدهی شرکتها و همچنین با ریسک اعتبار دهندگان رابطه معکوس دارد.

احمد احمد پور (۱۳۸۹) در تحقیقی به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر هزینه تأمین مالی پرداختند. این مطالعه به طور تجربی و پژوهشی تأثیر حاکمیت شرکتی وکیفیت حسابرسی بر هزینه اعتبارگیری شرکت های بورس اوراق بهادار تهران اشاره دارد. در ایران سیستم تأمین مالی بیشتر به سمت دریافت اعتبار از بانک ها متمایل است، با این حال بانک ها وسایر مؤسسات مالی سهم کمی در ساختار حاکمیت شرکتی شرکت ها دارند. بنابراین، آنها ممکن است به شیوه های کنترلی وکیفی اعمال شده در داخل شرکت و نیز کیفیت گزارشگری مالی توجه کنند. از این رو انتظار می رود یک رابطه معکوس بین هزینه تأمین بدهی وکیفیت حاکمیت شرکتی که از طریق نظارت کارای هیئت مدیره و سهامداران نهادی عمده حاصل می شود و کیفیت حسابرسی شرکت ها وجود داشته باشد. یافته ها با استفاده از اطلاعات ۱۱۹ شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ و تحلیل رگرسیونی داده های ترکیبی نشان می دهد که وجود سهامداران نهادی عمده در ترکیب سهامداران و نظارت کارای آنها تأثیر کاهشی معنادار بر هزینه بدهی شرکت های عضو نمونه دارد در حالیکه کیفیت حسابرسی چنین تأثیری را ندارد.

مجتهدزاده و آقایی (۱۳۸۶) در تحقیقی به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرس و قابلیت اتکای اقلام تعهدی پرداخته اند. جهت تعیین کیفیت حسابرس از دو معیار اندازه مؤسسه حسابرسی و دوره تصدی حسابرس و به منظور محاسبه قابلیت اتکای اقلام تعهدی در پیروی از مدل ریچاردسون و همکاران از پایداری اقلام تعهدی استفاده شده است. برای آزمون فرضیه های پژوهش از مدل های رگرسیونی خطی چندگانه استفاده شده و روش بررسی داده ها به صورت مقطعی و بررسی سال به سال است. نتایج این پژوهش نشان می دهند، شرکت های حسابرسی شده توسط حسابرس با کیفیت بالاتر در مقایسه با شرکت های حسابرسی شده توسط حسابرس با کیفیت پایین تر، دارای ضریب پایداری اقلام تعهدی

Archive of SID
www.SID.ir

بیشتری بوده و در نتیجه قابلیت اتکای اقلام تعهدی بالایی دارند.

۳- فرضیه های پژوهش

۱) بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی رابطه معکوس وجود دارد.

۲) شهرت موسسه حسابرسی ،تشدید کننده رابطه معکوس کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی است.

۴- روش شناسی پژوهش

این تحقیق به روش توصیفی همبستگی بوده و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد، چون با هدف به کارگیری این نتایج در بازار سرمایه انجام می‌گیرد.

قلمرو مکانی پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی آن سال های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۹ می‌باشد. در این پژوهش برای انتخاب نمونه آماری از روش حذف نظام مند استفاده شده است. به منظور انتخاب نمونه آماری، شرکت‌هایی که دارای ویژگی‌های زیر بودند به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب و بقیه حذف شدند:

الف) شرکت‌های انتخابی تولیدی باشند، ب) به‌منظور انتخاب شرکت‌های فعال، قبل از سال ۱۳۸۳ در بورس تهران پذیرفته شده و معاملات این شرکت‌ها در طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۳ در بورس، فعال باشند و طول وقفه معاملاتی نباید بیشتر از سه ماه باشد، د) به منظور امکان مقایسه و برای جلوگیری از ناهمگونی، سال مالی آن ها منتهی به ۲۹ اسفندماه بوده باشد و نباید در فاصله سالهای ۱۳۸۹-۱۳۸۳ تغییر سال مالی داده باشند، ه) صورت های مالی و یادداشت های توضیحی همراه آنها قابل دسترس باشد بدین ترتیب تعداد ۹۱ شرکت مورد مطالعه قرار گرفت.

روش مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها، روش اسنادکاوی است. برای جمع آوری داده‌های مورد نیاز از اطلاعات صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه استفاده می‌شود. بدین منظور از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و همچنین سایت رسمی شرکت بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است.

فرضیه‌ها از طریق نتایج حاصل از الگوهای اقتصادسنجی و رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار می‌گیرد.

برای آزمون فرضیات از الگوی رگرسیون زیر استفاده شده است:

مدل(۱)

$$Cost_Debt_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \left(Aq - DD_{i,t}\right) + \beta_2 SIZE + \beta_4 ROA + \varepsilon_{it}$$

مدل شماره اول برای بدست آوردن رابطه بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی است. از آنجایی که متغیر $Aq - DD$ به عنوان متغیر کیفیت اقلام تعهدی است و هر چه این متغیر بیشتر باشد کیفیت اقلام تعهدی کمتر خواهد بود لذا انتظار بر این است هر چه کیفیت اقلام تعهدی پایین باشد($Aq - DD$ بالا) هزینه بدهی شرکت افزایش یابد لذا بین $Aq - DD$ و هزینه بدهی رابطه مستقیم وجود دارد و برای تائید ادعای تحقیق بایستی β_1 مثبت باشد.

برای آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیون چند متغیره (۲) استفاده شده است:

مدل(۲)

$$Cost_Debt_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Aq - DD_{i,t} + \beta_2 \left(Aq - DD_{i,t}\right) * R + \beta_3 SIZE + \beta_4 ROA + \varepsilon_{it}$$

مدل ۲ که در بالا توضیح داده شده است همانند مدل یک بوده اما بسط و توسعه داده شده مدل یک است.در این مدل متغیر $Aq - DD * R$ به مدل قبل اضافه شده است. این متغیرنشان دهنده کیفیت اقلام تعهدی در حضور حسابرس با شهرت بالا است در واقع اگر شهرت موسسه حسابرسی بالا باشد R به عنوان معیاری از شهرت ۱ در نظر گرفته می‌شود و متغیر $Aq - DD * R$ تبدیل به $Aq - DD$ می شود. و در صورتی که حسابرسی شرکت جزو موسسات مشهور نباشد R صفر در نظر گرفته شده و متغیر $Aq - DD * R$ صفر می شود.

Archive of SID
www.SID.ir

۵- مدل ها و متغیرهای پژوهش

۵-۱- متغیرهای مستقل

۵-۱-۱- کیفیت اقلام تعهدی

برای بررسی کیفیت اقلام تعهدی از مدل دیچو و دیچاو استفاده شده و قدر مطلق جز باقی مانده مدل زیر به عنوان اندازه اقلام تعهدی اختیاری بوده و معیاری از کیفیت اقلام تعهدی است. در این تحقیق همانند تحقیق نگوئر،[۷] ۲۰۰۹ از قدرمطلق جز باقی مانده مدل دی چو و دیچاو استفاده میشود.

مدل دچو و دی چاو به صورت زیر است:

$$\frac{WCA_{it}}{Ave\ Assets_{it}} = \beta_0 + \beta_1 \frac{CFO_{i,t-1}}{Ave\ Assets_{i,t}} + \beta_2 \frac{CFO_{i,t}}{Ave\ Assets_{i,t}} + \beta_3 \frac{CFO_{i,t+1}}{Ave\ Assets_{i,t}} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل کیفیت اقلام تعهدی $Aq_DD = |\varepsilon_{it}|$ می باشد و هرچه مقدار $|\varepsilon_{it}|$ بزرگتر باشد کیفیت اقلام تعهدی کمتر خواهد بود.

WCA = اقلام تعهدی سرمایه در گردش می باشد که به صورت زیر محاسبه خواهد شد.

اقلام تعهدی سرمایه در گردش=(دارایی جاری-(وجه نقد +سرمایه گذاری کوتاه مدت))-(بدهی جاری-تسهیلات کوتاه مدت)

$Ave\ Assets$ = میانگین دارایی های شرکت طی ۲ سال

CFO = جریان وجه نقد عملیاتی شرکت

۵-۱-۲- شهرت مؤسسه حسابرسی (R)

این متغیر در صورتی که مؤسسه حسابرسی مشهور باشد یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می شود. برای اینکه موسسه حسابرسی مشهور از حسابرس غیر مشهور تفکیک شود از تعداد شرکتهای تحت حسابرسی آنها استفاده شده در واقع از روش حجم کار بورسی آنها طبقه بندی می شوند و در صورتی که موسسه حسابرسی جزو ۲۰ موسسه برتر از نظر حجم کار باشد به عنوان حسابرس مشهور و در غیر این صورت به عنوان حسابرس غیر مشهور در نظر گرفته می شود.

۵-۲- متغیر وابسته

در این پژوهش هزینه خاص بدهی به عنوان متغیر وابسته تحقیق می‌باشد که براساس فرمول زیرمحاسبه می شود (آذر و مؤمنی، ۱۳۸۳):

$$K_d = K_m(1-T)$$

K_d = هزینه بدهی

K_m = هزینه موثر بدهی قبل از کسر مالیات بر مبنای نرخ سالیانه

$$K_m = I * D(1-f)$$

f = نرخ هزینه ایجاد بدهی

D = ارزش بدهی

I = میزان بهره متعلق به بدهی

T = مالیات

۵-۳- متغیرهای کنترل

۵-۳-۱- اندازه شرکت (SIZE)

در این پژوهش از لگاریتم نپری کل دارایی‌ها برای اندازه‌گیری متغیر"اندازه شرکت" استفاده شده است.

۵-۳-۲- نرخ بازده داراییها (ROA)

نسبت نرخ بازده‌دارایی‌ها در واقع بیانگر این مطلب است که قابلیت سودآوری شرکت تا چه اندازه به کل دارایی‌های آن ارتباط دارد. نرخ بازده دارایی‌ها از تقسیم سودخالص به جمع‌کل دارایی‌های شرکت بدست می‌آید.

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- توصیف داده ها

تعداد مشاهدات در متغیرهای پژوهش ۶۳۷ داده برای هر متغیر می‌باشد که پس از شناسایی داده‌های پرت توسط نرم‌افزار spss ، ۱۷ داده از هر متغیر حذف گردید تا از تأثیر غیرمعقول و غیرمنطقی داده‌های پرت بر نتایج تحقیق جلوگیری شود و شاهد نتایج بهتری بود، بدین‌ترتیب تعداد مشاهدات به ۶۲۰ داده برای هر متغیر کاهش یافت.

Archive of SID
www.SID.ir

جدول (۱): آماره توصیفی متغیرهای تحقیق

شاخص آماری	کیفیت اقلام تعهدی	اندازه	هزینه بدهی	نرخ بازده داراییها
تعداد مشاهدات	۶۲۰	۶۲۰	۶۲۰	۶۲۰
میانگین	۰.۳۳۵۸	-۵.۱۴۱۷	-.۰۷۷	-.۲۴۶
میانه	۰.۵۵۵۳	-۵.۱۳۵۸	-.۱۷۲۱	-.۲۰۳۱
مد	۰.۱۷۸	۵.۵۳	۰	.۰۴
انحراف معیار	۰.۷۹۲۹	.۲۱۲۱۹	۲.۳۷۷۷۷	.۹۲۴۸۱
واریانس	۰.۶۲۴۱	.۰۴۵	۵.۶۵۴	. ۸۵۵
چولگی	.۱۷۸	-.۰۷۲	. ۸۹	-.۲۱۱
کشیدگی	-.۱۷	۱.۳۲۶	۶.۰۷۲	۱.۴۴۷
حداقل	-۰.۸۲۵	-۵.۹	-۹.۷۷	-۳.۵۳
حداکثر	-۰.۵۶	-۴.۱۷	۱۳.۹۳	۲.۷۷

جدول (۲): توصیف متغیر شهرت مؤسسه حسابرسی

		فراوانی	درصد	درصد اعتبار	درصد تجمعی
Valid	۰	۴۱۲	۶۶.۵	۶۶.۵	۶۶.۵
	۱	۲۰۸	۳۳.۵	۳۳.۵	۱۰۰.۰
	جمع	۶۲۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

به دلیل اسمی‌بودن متغیرR از روش کدگذاری برای این متغیر استفاده شده است که خلاصه‌ی نتایج در جدول (۲) آمده است. در جدول مذکور کد یک نشان-دهنده‌ی شهرت حسابرس و کد صفر نشان‌دهنده‌ی عدم شهرت حسابرس می‌باشد.

با توجه به اینکه از روش ترکیب داده های سری زمانی و مقطعی برای آزمون فرضیه های پژوهش استفاده شده، تعداد مشاهدات سال – شرکت بر اساس داده های ترکیبی متوازن، ۶۲۰ مشاهده بوده است. با توجه به آماره توصیفی، شاخص پراکندگی این متغیرها در شرکتهای مختلف کم است. بررسی میزان چولگی و کشیدگی هریک از متغیرها و مقایسه آن با توزیع نرمال، نشان می‌دهد که تمام متغیرهای پژوهش به صورت نرمال توزیع شده است.

۲-۶- تحلیل داده ها

۱-۲-۶- آزمون نرمال بودن داده ها

جهت بررسی نرمال بودن متغیرهای این تحقیق از آزمون «کولموگروف-اسمیرنوف[8]» استفاده شده است؛

حال با توجه به خروجی نرم‌افزار SPSS می‌توان نرمال بودن توزیع متغیر انتخابی را تشخیص داد؛ به نحوی که اگر «سطح معنی‌داری»[9] بیشتر از ۰/۰۵ باشد فرض H_0 پذیرفته می‌شود و ادعای نرمال بودن متغیر انتخابی تأیید می‌گردد.

در جدول(۳) زیر نتایج آزمون نرمال بودن متغیرها نشان داده شده است.

جدول (۳): نتیجه آزمون کولموگوروف- اسمیرنوف

		C-D	Aq-DD
تعداد		۶۳۷	۶۳۷
میانگین		-۰/۰۷۷	۰/۳۳۵۸
انحراف معیار		۰.۳۷۷۷	-۰/۷۹۲۹
بیشترین انحراف	قدر مطلق	.۹۵	۰.۱۱۳
	مثبت	.۹۵	۰.۱۱۳
	منفی	-.۹۱	-۰.۰۲۳
کولموگوروف- اسمیرنوفZ		۲.۰۹۰	۱.۰۵۷
سطح معنی‌داری		.۰۵۶	۰.۰۹۰

همان‌طور که در جدول (۳) می‌بینیم سطح معنی‌داری متغیرهای C-D و Aq-DD کمتر از ۵٪ می‌باشد بنابراین فرض H_1 تأیید می‌شود به عبارتی دیگر توزیع این داده‌ها نرمال می‌باشد اما متغیر کیفی (شهرت مؤسسه حسابرسی) R با توجه به اختصاص مقدار عددی صفر و یک، دارای توزیع نرمالی نمی‌باشد.

آزمون همبستگی

همان طور که در قسمت قبل مشخص گردید توزیع داده‌های C-D و Aq-DD نرمال می‌باشد بنابراین برای بررسی همبستگی بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد و به علت نرمال نبودن متغیرR از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌کنیم. نتایج حاصل از این بررسی در جدول (۴) و (۵) به نمایش درآمده است.

با توجه به سطح معنی‌داری و مقادیر ضریب همبستگی جدول (۴)، بین هزینه بدهی شرکت با نرخ بازده داراییها رابطه مثبت و معناداری و معنی‌دار وجود دارد و بین هزینه بدهی شرکت با اندازه شرکت و متغیر

Archive of SID
www.SID.ir

Aq-DD (شاخص معکوس کیفیت اقلام تعهدی) همبستگی مستقیم و معنی‌دار وجود دارد.

جدول (۴): آزمون همبستگی پیرسون با متغیر C-D

		Aq-DD	ROA	SIZE
C-D	ضریب همبستگی پیرسون	.۷۸	-.۵۳۶	.۱۳۷
	سطح معنی‌داری	.۰۳	. ۰۰۴	.۰۲۷
	نوع همبستگی	معنی‌دار	معنی‌دار	معنی‌دار
	شدت همبستگی	قوی و مستقیم	قوی و معکوس	ضعیف و مثبت

جدول (۵): آزمون همبستگی پیرسون با متغیر C-D

		R
C-D	ضریب همبستگی اسپیرمن	-.۶۳۱
	سطح معنی‌داری	. ۰۰۴
	نوع همبستگی	معنی‌دار
	شدت همبستگی	قوی و معکوس

با توجه به سطح معنی‌داری و مقادیر ضریب همبستگی جدول (۵)، بین شهرت مؤسسه حسابرسی با نرخ بازده داراییها رابطه منفی و معناداری و معنی‌دار وجود دارد .

۳-۶- آزمون فرضیه‌ها

در این بخش با استفاده از رگرسیون چندمتغیره به تعیین مدل رگرسیونی می‌پردازیم. رگرسیون خطی ساده، مشروط به معنی‌داربودن ضریب همبستگی است اما وجود و یا عدم‌وجود رگرسیون خطی چندمتغیره ارتباطی به معنی‌دار بودن ضریب همبستگی ندارد. به غیر از نرمال-بودن متغیر وابسته، پیش فرض‌های دیگر رگرسیون خطی چندمتغیره عدم‌وجود خودهمبستگی در متغیر وابسته و عدم وجود هم‌خطی در متغیرهای مستقل و نرمال‌بودن خطاها می‌باشد. آزمون آماری برای بررسی خودهمبستگی آزمون دوربین واتسون است.در خروجی spss به ترتیب مقدار ویژه (Eigen value) و شاخص وضعیت (Condition Index) نشان داده می‌شود. مقادیر ویژه‌ی نزدیک به صفر نشان می‌دهد همبستگی داخلی پیش‌بینی‌ها زیاد است و تغییرات کوچک در مقادیر داده‌ها به تغییرات بزرگ در برآورد ضرایب معادله‌ی رگرسیون منجر می‌شود. شاخص-های وضعیت با مقدار بیشتر از ۱۵ نشان‌دهنده‌ی احتمال هم‌خطی بین متغیرهای مستقل می‌باشد و مقدار بیشتر از ۳۰ بیانگر مشکل جدی در استفاده از رگرسیون در وضعیت موجود آن است.

آزمون هم‌خطی متغیرهای مستقل به شرح جدول (۶) می‌باشد.

جدول (۶): آزمون هم‌خطی

مدل	ردیف	مقدار ویژه	شاخص وضعیت
۱	۱	۵.۲۹۵	۱.۰۰۰
	۲	۱.۱۱۵	۲.۱۸۰
	۳	.۹۵۲	۲.۳۵۸
	۴	.۹۱۲	۲.۴۱۰
	۵	.۸۴۰	۲.۵۱۰

همان‌گونه که مشاهده می‌نمایید مقادیر ویژه نشان‌دهنده عدم احتمال همبستگی داخلی بین متغیرها می‌باشد. از طرفی تمامی شاخص‌های وضعیت کوچکتر از ۱۵ می‌باشند که نشان‌دهنده‌ی عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای مستقل است.

یکی از مفروضات رگرسیون خطی، نرمال بودن توزیع خطاها می‌باشد بدیهی است در صورت عدم تحقق پیش-فرض فوق نمی‌توان از رگرسیون استفاده کرد. به منظور بررسی نرمال بودن توزیع خطاها نمودار خطاها را رسم می‌کنیم.

شکل (۱) توزیع خطاهای مدل رگرسیون با متغیر C-D

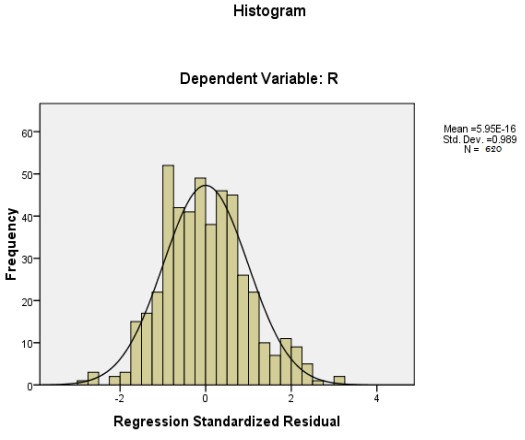

Archive of SID
www.SID.ir

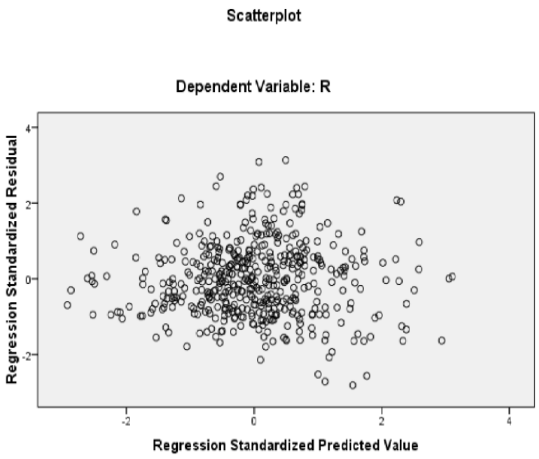

با توجه به نمودار توزیع نرمال و میانگین ارایه‌شده که بسیار کوچک (نزدیک به صفر) و انحراف معیار خطاها که نزدیک به یک است، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع خطاها تقریبا نرمال است پس می‌توان از رگرسیون استفاده کرد.

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره برای فرضیه یک در جدول (۷) آورده شده است.

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌نمایید، رابطه‌ی بین هزینه بدهی شرکت و کیفیت اقلام تعهدی از طریق مدل رگرسیون خطی چندمتغیره در ۹۱ شرکت، مورد آزمون و تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. رقم دوربین واتسن ۱.۵۰۸ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی عدم وجود همبستگی بین خطاها می‌باشد. ضریب تعیین ۲۴۲. می‌باشد این رقم نشان می‌دهد که ۲۴٪ از تغییرات هزینه بدهی (متغیر وابسته) می‌تواند توسط تغییرات در متغیرهای مستقل و کنترلی (کیفیت اقلام تعهدی، اندازه شرکت و نرخ بازده داراییها) توضیح داده شود و بقیه‌ی تغییرات در هزینه بدهی توسط عواملی غیر از موارد فوق توضیح داده می‌شود از طرف دیگر سطح معنی‌داری ستون تحلیل واریانس کمتر از ۵٪ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی معنی‌داری کل مدل می‌باشد. بدین‌ترتیب می‌توان گفت، مجموعاً متغیرهای مستقل تأثیری قوی و معنی‌دار بر متغیر وابسته داشته است. زیرا سطح معنی‌داری کمتر از ۵٪ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی معنی‌داری می‌باشد. بتای مربوط به شاخص معکوس متغیر وابسته محاسبه شده توسط نرم افزار ۱۰۲. می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی تأثیری معکوس و معنی‌دار هزینه بدهی و کیفیت اقلام تعهدی می‌باشد. به طور خلاصه H_1 در فرضیه‌ی اول تأیید می‌شود. بنابراین به طور کلی با توجه به جدول تحلیل واریانس بین هزینه بدهی و کیفیت اقلام تعهدی رابطه‌ای معکوس وجود دارد.

جدول (۷): آزمون فرضیه یک با متغیر وابسته C-D

روش آماری: مدل رگرسیون خطی چندمتغیره			شرکت‌های مورد مطالعه: ۹۱ شرکت
روش ورود متغیر: Enter	سطح اطمینان: ۹۵٪		متغیر وابسته : C-D

R^2 تعدیل‌شده	R^2	دوربین واتسون	معنی‌داری کل مدل تحلیل واریانس	
			سطح معنی‌داری	آماره‌ی F
.۲۴۱	.۲۴۲	۱.۵۰۸	.۰۰۰	۷.۶۰۷

فرضیه	متغیرهای مستقل و کنترل		بتا	معنی‌داری هر یک از متغیرها	
				سطح معنی‌داری	آماره‌ی t
اول	شاخص معکوس کیفیت اقلام تعهدی	Aq-DD	.۱۰۲	.۰۰۰	.۱۷۸
	اندازه شرکت	SIZE	.۲۰۳	.۰۰۰	۴.۵۵۳
	نرخ بازده داراییها	ROA	-.۰۹۷	.۰۰۹	-۱.۷۰۳

Archive of SID
www.SID.ir

جدول (۱۱): آزمون رگرسیون فرضیه دوم

روش آماری: مدل رگرسیون خطی چندمتغیره		شرکت‌های مورد مطالعه: ۹۱ شرکت	
روش ورود متغیر: Enter	سطح اطمینان: ۹۵٪	متغیر وابسته: C-D	
R^2 تعدیل‌شده	R^2	دوربین واتسون	معنی‌داری کل مدل تحلیل واریانس
			سطح معنی‌داری / آماره‌ی F
.۲۷۲	.۲۷۳	۱.۵۸۱	.۰۰۰ / ۱۰.۷۱۸

فرضیه‌ها	متغیرهای مستقل و کنترل		بتا	معنی‌داری هر یک از متغیرها: سطح معنی‌داری	آماره‌ی t
دوم	شاخص معکوس کیفیت اقلام تعهدی	Aq-DD	۱.۰۸۳	.۰۰۰	۱.۱۸۹
	شهرت حسابرس	R	-.۰۲۴	.۵۷۱	-.۵۶۶
	اندازه شرکت	SIZE	.۱۲۵	.۰۰۴	۲.۸۸۳
	نرخ بازده داراییها	ROA	-.۰۴۲	.۰۴۵	-.۷۶۵

همان طور که در جدول بالا مشاهده می‌نمایید، با وارد کردن متغیر شهرت حسابرس همچنان رابطه معکوس بین هزینه بدهی شرکت و کیفیت اقلام تعهدی به وجود می‌آید که در مقایسه با آزمون فرضیه قبل و با مقایسه بتای بدست آمده در آزمون فرضیات (۱۰۲.) میتوان به این نتیجه رسید که با وارد کردن متغیر شهرت حسابرس رابطه‌ی معکوس هزینه بدهی شرکت و کیفیت اقلام تعهدی از طریق مدل رگرسیون خطی چندمتغیره تشدید می‌شود، یعنی فرضیه H_1 در فرضیه دوم تأیید می‌شود. رقم دوربین واتسن ۱.۵۸۱ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی عدم وجود همبستگی بین خطاها می‌باشد. ضریب تعیین ۲۷۳. می‌باشد. این رقم نشان می‌دهد که ۲۷٪ از تغییرات هزینه بدهی (متغیر وابسته) می‌تواند توسط تغییرات در متغیرهای مستقل و کنترل (کیفیت اقلام تعهدی، شهرت حسابرس، اندازه شرکت و نرخ بازده داراییها) توضیح داده شود و بقیه‌ی تغییرات در هزینه بدهی توسط عواملی غیر از موارد فوق توضیح داده می‌شود از طرف دیگر سطح معنی‌داری ستون تحلیل واریانس کمتر از ۵٪ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی معنی‌داری کل مدل می‌باشد. بدین‌ترتیب می‌توان گفت، مجموعاً متغیرهای مستقل تأثیری قوی و معنی‌دار بر متغیر وابسته داشته است. سطح معنی‌داری آزمون برای متغیرهای مستقل و کنترل کمتر از ۵٪ می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی معنی‌داری می‌باشد. بتای آن‌ها به ترتیب ۱.۸۰۳ ، ۰۲۴.- ، ۱۲۵. و ۰۴۲. می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی تأثیری معکوس و معنی‌دار متغیر هزینه بدهی بر کیفیت اقلام تعهدی، شهرت حسابرس و نرخ بازده داراییها دارد و همچنین تأثیر آن بر اندازه شرکت، مثبت و معنی دار می‌باشد.

۷- نتیجه گیری و بحث

موضوع پژوهش بررسی تأثیر شهرت حسابرس بر رابطه کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد، جامعه-ی مورد مطالعه شامل ۹۱ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران است. قلمروی زمانی پژوهش شامل یک دوره‌ی هفت ساله بر اساس صورت‌های مالی سال‌های ۱۳۸۳ الی ۱۳۸۹ شرکت‌های مورد مطالعه است. این پژوهش شامل دو فرضیه‌ی اصلی می باشد ، جهت آزمون فرضیات از آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است.

طبق بررسی‌های به دست آمده از آزمون فرضیه‌های اول مبنی بر اینکه بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی رابطه معکوس وجوددارد، مشخص گردید فرضیه فوق تأیید می‌گردد و ارتباط معنی‌دار و معکوس کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی مشاهده گردید.از آنجایی که یکی از روشهای ایجاد ارزش،کاهش هزینه های تأمین مالی در شرکتها است و تصمیم‌گیری مالی شرکتها براساس ساختارسرمایه آنها صورت می‌گیرد و از طرفی

Archive of SID
www.SID.ir

هزینه بدهی نشان دهنده فشار مالی، نماینده بدهی و تضاد نمایندگی بین مدیران و سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان یا بین گروههای مختلف سرمایه گذاران است، بنابراین با توجه به نتیجه این پژوهش می‌توان در مورد اقلام تعهدی که رابطه معکوسی با هزینه بدهی دارد تصمیمات و برنامه ریزیهای بهتری اتخاذ نمود.

طبق بررسی‌های به دست آمده از آزمون فرضیه‌های دوم مبنی بر اینکه شهرت موسسه حسابرس ،تشدید کننده رابطه معکوس کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی است، فرضیه فوق تأیید گردید و مشاهده شد که شرکتهایی که حسابرس دفاتر آنها توسط های حسابرس مشهور انجام می‌گردد رابطه معکوس بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی آنها بیشتر می‌باشد.

این نتایج با نتایج بعضی از پژوهش های قبلی نظیر پژوهش چمبرز و پاین (۲۰۰۶) و مجتهدزاده و آقایی (۱۳۸۶) از بعضی جهات مطابقت و با پژوهش های ژین چانگ و دیگران (۲۰۰۸)و احمد پور (۱۳۸۹) در بعضی جهات مطابقت ندارد. بنابراین بر اساس این پژوهش به محققان آینده پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می شود:

۱) در این پژوهش علاوه بر بررسی تأثیر شهرت حسابرس بر رابطه‌ی بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی، اثر سایر متغیرهای تأثیرگذار بر هزینه بدهی مانند اندازه‌ی شرکت و نرخ بازده داراییها. نیز بررسی شده است که در پژوهش‌های بعدی مرتبط با اقلام تعهدی می‌توان روی این متغیرها تمرکز کرد.

۲) با توجه به این‌که نتایج حاصل از آزمون فرضیه-های تحقیق حاضر به تفکیک صنعت مورد بررسی قرار نگرفته است بنابراین پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی رابطه‌ی بین شهرت حسابرس و کیفیت اقلام تعهدی با هزینه بدهی به تفکیک صنعت نیز صورت پذیرد.

۳) بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه‌ی بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه بدهی در بورس تهران

فهرست منابع

۱) احمدپور، احمد. کاشانی پور، محمد. شجاعی، محمدرضا. (۱۳۸۹). "بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر هزینه تأمین مالی از طریق بدهی"، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۲. صص ۳۲-۱۷.

۲) آقایی، محمدعلی. چالاکی، پری (۱۳۸۸)، "بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره‌ی ۴، صص۷۷-۵۴.

۳) مجتهدزاده، ویدا. آقایی، پروین (۱۳۸۳)، "عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده‌کنندگان"، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره‌ی ۳۸، صص ۷۶- ۵۳.

4) Balsam, S., Bartov, E., & Marquardt, C. (2002), "Accruals management, investor sophistication, and equity valuation: Evidence from 10-Q filings", Journal of Accounting Research, Vol. 40, pp. 987-1012.

5) Butler, Marty., Andrew, J. Leone, & Michael, Willenborg. (2004), "An empirical analysis of auditor reporting and its association with abnormal accruals", Journal of Accounting and Economics, Vol. 37, pp. 139-165.

6) Chambers, A, Rend, C. (1997), "Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flow about future earnings?", The Accounting Review, Vol. 71, pp. 289-315.

7) Chambers. S., payn M. (2006), " Audit quality and Earnings Management: Evidence from Finlan", Working paper, Available at http://ssrn.com

8) Chang, J.Ch., Sun, H.L. (2008), "The relation between Earning In formativeness, Earnings Management and Corporate Governance in the Pre- and Post-SOX periods", Working paper, SSRN.

9) Deanjellow, A. (1986), "Accruals and future stock returns: Test of naïve investor Hypothesis", Journal of Accoumting, Auditing & Finance, Vol. 4, No. 2.

10) Deangelo, L. (1981), "Auditor size and audit quality", Journal of Accounting and Economics, pp. 113−127.

11) Hilley, P. (1985), "Detecting earnings management", The Accounting Review, Vol. 23, pp. 193−225.

12) Krishnan, G. (2003), "Audit quality and the pricing of discretionary accrual", Auditing, Vol. 22, pp. 109−126

13) Laey, B. (2010), "The effect of investment opportunity set and debt level on earnings–returns

Archive of SID

www.SID.ir

relationship and the pricing of discretionary accruals", Unpublished Working Paper

یادداشت‌ها

[1] . Balsam & Et al, 2002
[2] . Butler& Et al, 2002
[3] .Deangelo,1991
[4] . Krishnan
[5] . Chambers & payn
[6] . Xin Chang,et al ,2008
[7] . Albornoz Noguer,2009
[8] Kolmogorov-Smirnov (K-S)
[9] signification (sig)

SID